

Iromány száma: **K/4254/1.**

Benyújtás dátuma: **2019-02-04 10:12**

Parlex azonosító: **1CGU52BT0001**

Címzett: **Kövér László, az Országgyűlés elnöke**

Benyújtó: **Dr. Székely László, alapvető jogok biztosa**

Tisztelt Elnök Úr!

Az egyes házszabályi rendelkezésekről szóló 10/2014. (II. 24.) OGY határozat 2. melléklet 43. pontjában foglaltak megvalósulása érdekében mellékelten megküldöm **Dr. Szél Bernadett (független)** országgyűlési képviselő *"Alkotmányos az akadémiai források egy részének visszatartása?"* című, K/4254. számú írásbeli választ igénylő kérdésére adott válaszat.

Tisztelettel,

Székely László

alapvető jogok biztosa

Címzett: **Dr. Szél Bernadett (független)**

Benyújtó: **Dr. Székely László, alapvető jogok biztosa**

Tisztelt Képviselő Asszony/Úr!

Az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 42. §-ában foglaltak szerint a hozzám intézett, **Dr. Szél Bernadett (független)** országgyűlési képviselő "*Alkotmányos az akadémiai források egy részének visszatartása?*" című, K/4254. számú írásbeli kérdésére az alábbi választ adom.

Tisztelettel,

Székely László

alapvető jogok biztosa

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Ügyszám:

AJB-879/2019

Dr. Szél Bernadett
országgyűlési képviselő

Budapest
Kossuth tér 1-3.
1055

Tisztelt Képviselő Asszony!

Az Alaptörvény 7. cikk (1) bekezdése alapján hozzám intézett, „*Alkotmányos az akadémiai források egy részének visszatartása?*” című, K/4254. számú, írásbeli választ igénylő kérdésére – az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 42. § (9) bekezdésében foglalt határidőben – az alábbi választ adom.

Kérdésével arra kívánta felhívni a figyelmemet, hogy a Magyar Tudományos Akadémia (a továbbiakban: MTA) kutatóintézeteinek finanszírozásában 2019. január 1-jét követően súlyos zavar állt elő, a költségvetés folyósításának szabályai nem tisztáztak, ami súlyos károkat okozhat az akadémiai kutatások területén. Megítélése szerint az innovációs és technológiai miniszter azon intézkedése következtében, hogy visszatartja a dologi kiadásokra fordítható összeget, nem biztosítja az MTA kutatóközpontjainak működéséhez szükséges forrásokat, az Alaptörvény X. cikke védelmi körébe eső tudományos élet szabadságával összefüggő visszasság áll fenn. Álláspontja szerint a miniszteri intézkedés jogalapja nem tisztázott. Arról kívánt tájékozódni, hogy indítok-e hivatalból vizsgálatot e visszasság megszüntetése érdekében.

Jelzését köszönöm, annak ellenére is, hogy a vonatkozó jogszabályok áttekintése során, illetve az MTA és az érintett minisztérium közleményeiből, nyilatkozataiból már értesültem arról, hogy a kutatóintézetek finanszírozási rendszere átalakítás alatt áll. Ennek jogszabályi alapja, hogy a Magyarország 2019. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2018. évi XL. törvény 2019. január 1-jei hatállyal módosította a Magyar Tudományos Akadémiáról szóló 1994. évi XL. törvényt (a továbbiakban: MTAtv.). Az MTAtv. 21. § (2) bekezdése úgy módosult, hogy az akadémiai költségvetési szervek finanszírozásának forrásai a költségvetési támogatás, más államháztartási források és saját bevételeik. Az akadémiai költségvetési szervek kutatási feladatait támogató tevékenységek tárgyi és személyi feltételeinek megteremtéséhez, a speciális kútatási feltételek biztosításához a kormányzati tudománypolitikáért felelős miniszter az általa vezetett minisztérium költségvetési fejezetében biztosít költségvetési támogatást.

A jogalkotó azzal indokolta döntését, hogy az egységes szemlélet és stratégia végrehajtása érdekében a hazai kutatási-fejlesztési és innovációs feladatok ellátását finanszírozó költségvetési támogatásokat a tudományos szabadság és függetlenség tiszteletben tartásával egy helyen, az Innovációs és Technológiai Minisztérium (a továbbiakban: ITM) szükséges tervezni. Lehetőséget kívánt teremteni arra, hogy a kutatás-fejlesztési források felhasználása a tudományvezérelt szemlélet mellett erős szakmapolitikai megalapozottsággal történjen, amelynek célja az akadémiai kutatási tevékenységek nemzeti kutatási, fejlesztési és innovációs rendszerbe (a továbbiakban: KFI) történő erősebb beágyazása.

Magyarország 2019. évi költségvetéséről szóló 2018. évi L. törvény az ITM fejezeti kezelésű előirányzatán belül az MTA kutatóintézetek, kutatóhelyek támogatására működési kiadásként 20,110,6 millió forintot határozott meg. Az innovációért és technológiáért felelős miniszternek a 1481/2018. (X. 4.) Korm. határozat értelmében 2018. december 1-jei határidővel kellett egyeztetnie az MTA elnökével az akadémiai kutatóhálózat struktúrájának áttekintéséről és átalakításáról. 2019. január 31-ig pedig részletes előterjesztést kellett készítenie a hazai KFI rendszer intézményrendszerének és finanszírozásának átalakításáról.

Költségvetési kérdésekben az alapjogi biztos intézkedési lehetőségei eleve, a kérdés tárgyától függetlenül – az Alaptörvény és a vonatkozó jogszabályi rendelkezések alapján – tételesen korlátozottak.

Egy költségvetési döntést alapjogi szempontok alapján, alaptörvény-ellenesség címén – a törvény megalkotására és kihirdetésére vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények sérelmén kívül – csak kivételes esetekben lehet megtámadni az Alkotmánybíróság előtt. Az Alaptörvény 37. cikk (4) bekezdése értelmében mindaddig, amíg az államadósság a teljes hazai össztermék felét meghaladja, az Alkotmánybíróság a központi költségvetésről, a központi költségvetés végrehajtásáról szóló törvények Alaptörvénnyel való összhangját kizárólag az élethez és az emberi méltósághoz való joggal, a személyes adatok védelméhez való joggal, a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához való joggal vagy a magyar állampolgársághoz kapcsolódó jogokkal összefüggésben vizsgálhatja felül.

A Képviselő Asszony által is jelzett probléma megoldásának lehetséges kiindulópontja az Alaptörvény X. cikke, amely értelmében Magyarország biztosítja a tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadságát, védi a Magyar Tudományos Akadémia tudományos és művészeti szabadságát. E rendelkezés nemcsak azt a tilalmat állítja fel, hogy az állam nem vindikálhat magának döntési jogot tudományos igazságok kérdésében, hanem magában foglalja azt a követelményt is, hogy a tudományos kutatások szabadságának érvényesülését intézményvédelmi kötelezettség keretében az állam támogatásokkal segíti.

Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlat alapján a tudományos élet szabadságának tiszteletben tartása és támogatása kimondásával, és annak deklaráálásával, hogy tudományos igazságok kérdésében állást foglalni csak maga a tudomány lehet kompetens, nemcsak alapvető jogállami és alkotmányos értéket nyilvánít ki, hanem szubjektív jogként fogalmazza meg a tudományos alkotás szabadságát, továbbá a tudományos ismeretek megszerzésének – magának a kutatásnak – és tanításának szabadságát, mint az ún. kommunikációs alapjogok egyik aspektusát. A tudományos élet szabadsága magába foglalja a tudományos kutatáshoz és a tudományos igazságok és ismeretek terjesztéséhez való szabadságjogot, amely tágabb értelemben a véleménynyilvánítási szabadsághoz kapcsolódik, egyúttal tartalmazza az államnak azt a kötelezettségét, hogy tartsa tiszteletben és biztosítsa a tudományos élet teljes függetlenségét, a tudomány tisztaságát, elfogulatlanságát és pártatlanságát. Elvileg a tudományos élet szabadságához fűződő jog ugyan mindenkit megillet, a szabadságjog tényleges jogosultjai azonban csak a tudomány művelői. A tudományos minőség meghatározásában – a tudomány autonómiája folytán – ugyancsak egyedül a tudomány művelői jogosultak dönteni [vö. 34/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 177, 182.].

A hivatkozott törvényi rendelkezés alapján a költségvetési törvényben meghatározott összegű működési kiadás elosztása az ITM döntési kompetenciája, illetve más megközelítésben felelőssége. Az ITM az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 18. § (1) bekezdése értelmében ugyan hatóságnak minősül, a finanszírozás tárgyában hozott intézkedése azonban nem tekinthető hatósági döntésnek.

Elvi jelleggel – vizsgálat indítása nélkül – ezért a következőkre tudom felhívni a figyelmet.

Az MTA keretein belül folyó kutatások kiemelt jelentőséggel bírnak a tudományos életben, a fejlesztési és innovációs rendszerben, ezért az Alaptörvény X. cikkével összhangban lévő megoldásnak azt tartom, hogy a költségvetési törvényben meghatározott működési kiadások elosztásáról az ITM és az érintett kutatóműhelyek közötti érdemi, konstruktív párbeszéd eredményeképpen kerüljön sor. Ez lehet a biztosítéka annak, hogy az MTA által támogatott, vele egyetértésben kialakított kutatáspolitikai és innovációs szempontokat határozzanak meg a tudományos kutatás szabadságának sérelme nélkül.

Abban az esetben, ha olyan elvi vagy gyakorlati alapjogi kérdések merülnek fel az egyeztetések során, amelyek megválaszolásával elő tudom segíteni az esetlegesen felmerülő nézetkülönbségek áthidalását, természetesen kész leszek az eljárásomat meghatározó törvény keretei között intézkedni.

Ismételtem köszönöm Képviselő Asszony figyelemfelhívását, és biztosítom arról, hogy a jövőben is figyelemmel fogom kísérni az MTA kutatóműhelyeinek helyzetét.

Budapest, 2019. 02. 04.

Tisztelettel:

Székely László

